

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

14. Lex Christ. lex mortuorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

quiddam inde afflari prædicabat in sacrificia quæ illi altari imponeret. Sed hæc Buzomio narrabat, in extremis agentem, fuisse spiritu correptum cuius nullum unquam indicium, dederat & diserte sibi affirmasse, legem in qua catenus vixisset totam esse ex dolis, falsisque compactam; te vero, subdebat, fortunatam! quæ paucis hinc annis habitura es Doctorem æternæ salutis, illustrem peregrinum, postremo ex orbe per maria omnia huc appulsum. Si quid tibi coræ animæ est, & animæ salus, docenti aures dato; & morem eius consilii gerito. Hæc verò locutum expirasse: ipsa triennio, ad vaticinij exitum suspensa, non dubitavit Buzomium ab eo sibi descriptum fuisse, illo igitur audito, propensè admodum Christo nomen dedit. Ibidem puer Christianus medico suo vitam dedit, à quo pronuntiabatur proximè moriturus. Parentes Neophyti, quibus erat oculis carior, tam sæuo perculsi nuntio, fletu, & precibus vitam illi posebant à Deo, cuius erga complures alios ostenta potentia, & clementia orando retractabant (erat certè Deus in Rantanos fideles, miraculorum liberalissimus.) Ego vero inquit medicus, illi Deo, à quo id petitis, quod nisi à Deo fieri non potest, iuratus me obligo, si puer nocte hac moriturus, nocte hac sanetur, fore me postridiè Christianum, post quæ summo mane in euentum arrectus puerum reuifit, quem ut vidit valentem, & vegetum sibi obuiam prodire, obstupuit scilicet magnitudine portenti, & viam extemplo multis cum lacrimis ceterens ad Patrem adiit, Christi vnâ futurus & discipulus, & præco, & testis oculatus, nec esse alium à Christo Deum, cui natura pareret vniuersa. Transeamus nunc ad beatas mortes, puerorum imprimis baptismi candorem in cælum ferentium. Erant eæ tam crebræ, vt legem Christianam, mortuorum legem vocarent ethnici, & quantum vitæ metuebant caducæ & fragili, tantum sibi cauendum ab æterna miseri statuebant; Sciabinus ille, de quo nuper, Regi à consiliis intimos, & multis legationibus probatus, tam potens fuit religionis Christianæ, ac tam nobile ornamentum, vt cum in Senatu graue, si quod in regno, negotium, illi omnes mandarent, vna abiudicaret ab eo ethnici, quod tam suspectum negotium Christiano malè crederetur; imo, ait Regi, qui aderat filius, non possunt melius eius momenti negotia quam Christianis credi, quod præter altam prudentiam, fidem exigant summam cum summa æquitate, qualem Christi lex iubet, & Paulus ex ea vitam agens; luculenter obseruat. Enimvero ad munus impostum, Exercitijs S. Ignatij comparauit sese; fusi que tanti apud Deum vt in legatione Sianensi tempestatem sedaret, cunctis horæ sibi supremæ exitium instare gementibus: regressus enim in cellulam, vbi diem fecit orando transigebat, post cruentam sui flagellationem foras prodit, & demissis in mare sacris reliquijs, breui fluctus turbatos composuit. Hic ergo (quem iniquum fuit non saltem obiter meminisse) dum in cellulam à Rege reuocatur, nocte compellitur in angustum mapale succedere.

14.
Lex Christi.
lex mortuorum.

illic hominem videri senectute ac morbo ad extrema redactum, interpretatus quod illuc propterea caelitus adductum, aeternas illi aperit, & denunciat poenas, si quod proximè aberat, ethnicus moriatur; beatam contra immortalitatem si Christianus; & sacra, vt licuit, doctrinam imbuto, baptismum confert; de vxore item decrepita; sed sana tunc minus sollicitus, quod necessaria doceri, tam breui non poterat; verum illam cui altè infederat, quanti interesset Christianum, aut ethnicum mori; baptismi, ait, mi Domine promisso me recreas, postquam interea dum hac redis, scienda didicero; promitte sodes similiter, me tunc etiam in viuis futuram: hoc si negas te posse promittere, vt quid in discrimen miseram coniciis eius boni perdendi, quod sero vales non fuisse dilatum, ego frustra doleam amissum? animaduertens Paulus animum hanc à se haudquaquam eloqui, posthabito scrupulo eam baptizauit, paucisque post diebus reuertens, paruo utrumque interuallo comperit obiisse. Sed felici morte nemo par seui, mihi occurreret annorum septem supra sexaginta; Turone ad filium ibat diebus decem itinere in Rantana Prouincia distitum, & dabat aetati vires amor, & desiderium filij reuiscendi; sed longè aliò diuina benignitas hominem ferebat; fortè contigit eo deueniret vbi Buzonius multitudini ethnicorum diuina tradebat rudimenta. Et audiret quaedam de beatitudine sempiterna, cuiusque per baptismum adeptione prona, & facili. Quod persuasum est illi tam indubitanter vt tanquam caelitus ad hoc sciendum missus substiterit, & post Catechesim baptismi compus effectus sit, ex quo illi tam larga, & affluens felicitatis eius asserat fiducia, vt praesentia omnia fastidiret, Deumque compellans diceret. Caeli iam haeres, in terris mi Domine! quid ago? quod meum est redde, meque hinc amoue. Nec inanis fuit precantis simplicitas; dum hac eadem petit ore ac manibus in caelum intentis; claudit repente oculos, caput in pectus quasi lassum deponit, & moritur, gestitentibus Christianis felicissima eius sorte, quam sibi cum illo sperabant communem: funus ab iis eo apparatu, iisque laetitibus curatum, vt eius spectaculi perspecta solum causa, nullo praeter hanc argumento, duos infregerit pertinacissimos ethnicos, vt Christianis statim accederent. Vidit alio ex pago Catechista quo Buzonius utebatur, ipsa obitus hora, fortunati lenis scandentem in caelum animam magnam cum gloria, & sibi adedò liquere censuit hanc esse Iacobi animam (quod ei nomen baptismus indiderat) vt magno pietatis prouentu, visum late vulgare; quod cum esset Turonem perlatum, vnde senex in viam se dederat, incescit filium quem illic habebat cupido improba interrogandi Necromantem de illius statu (quo genere curiositatis, nihil eo in regno crebrius, ethnicis, suorum post mortem colloquia seu daemonum potius, qui defunctorum personam sustinent frequenter petentibus) sislit filio senem Necromantes, siue quis alius fuerit qui Patrem ageret; seuerè is filium velut alter Samuël obiurgans, [malè abs te,

abs te, respondit, factum; nec me huius scelesti artes sacrilegæ hinc tibi adducunt, verum vt tibi ad salutem vertat, quod optasti vt me rescire; viuâsq; qualis sum mortuus. Christianus nimirum obij, & nunc apud Deum viuo, cuius felicissimo aspectu beatus sum. Tu tua abiectæ simulachra, & illorum sectas, vae! illic apud nos qui iis adherent. Require ex Patribus qui te sacra doctrina imbuant, & Christi purgatus baptisinate, seruato illam diligenter. Obtemperauit mortis filius, remque vt erat P. Maioricæ narrauit, quam item eadem recens fama in Rarana Prouincia confirmauit, iuuitque pierrimum ad vindicandum à stolidâ sed maligna calumnia baptismum quo fieri criminabantur, vt in occidente Lusitanorum serui denno nascerentur qui in Cocincina baptismo tincti essent, id autem haberi testimonio Christiani à Necromante suscitati; stulta quidem sed apta fabula ad deterrendos à Christo ethnicos, à Dæmone aliquo, vel Bonzio fabricata. Duorum qui sequuntur idem mortem seribo, ne vita in obliuio remaneat. Eorum alter senex sanctus, vocabulo Dauid, octennio illo quo lustrationi suæ superfuit eam adeptus est, consensionem animi cum Deo vt si annos duodeseptuaginta quos vixerat, diuina contempnans exegisset. Bonnam indolē sortitus, vitam ex conscientia dictatis, quamuis ethnicus decebat, sed semper inquietam. De futuris enim, & anima quæ Bonzj conebant, nullius conuebat fidei; ab iis si vellet recedere, excogitare se non valebat, vbi fidei pedem tuto desigeret. Quamobrem secum abstinuit nuptiis, vt quod olim apud se agitarat, quacumque gentium, liber hominem quæreret probitatis laude, ac scientiis insignem ex quo intelligeret de Deo, & æterna vita; quod Bonzj omnes cetero sibi iurare iurabant, nemo cum alio idem sentiebat, hoc ipso non obicant significabant vniuersi nihil sibi constare. Frustra ergo decursis Cocincinæ, & Tunchini Prouinciis omnibus, ne in Sinis quidem tranquillam animi reperit, solidum, & seipso contentum, quod peregrinando venabatur; sed meros andabatas, & ab insitæ rationis sereno lumine accessos. Errando fessus, & votum desperans, Tunchinum repetit, non illa diues quam ipse deperibat scientia immortalitatis, sed vitæ corporeibus in longum præferendæ, quam à dæmone acceptam, illius prologia testabantur naturæ vi qualibet maiora. Cetero Regem Tunchini, die ipso (ad artis ostentationem) antea prædicto, à morte ac Medicis exemit incolumem, à quibus fuerat conclamatus. Hinc illi tantus apud Regem honos, vt par Principibus graderetur; haud tamen inquam sibi concors & gratus, & salutis suæ mordaci sollicitudine vacans ab cuius aditu abesse se nihilo propius quam multis cetero annis expectabatur; dumtaxat quiddam, incerto rumore, ortuque accepit, innotum aut traditum, venturos scilicet ab australi plaga in illam borealem, ex Cocincina, inquam, in Tunchinum, Magistros peregrinos, vitæ optimæ gloria, & doctrina claros, quorum inditio, ignotum illud ad salutem iter, pandi, terique inciperet. Quandonam porro? Deum nota

arcana id premere, apud quem propterea instabat supplex, eorum aduentum festinaret, aut mortem iuberet lentius ad se festinare, nec eorum sibi aduentum praeuertere. Tunchinum inter hæc, motus scindunt, & quatiunt ciuiles; Caccianum intra Cocincinam, senex amans quietis se subducit, cognoscit de Buzomio nouæ legis præcone, docentem audit, discitque monente interius Deo hunc esse Doctorem illam peregrinum, & quam traderet legem, viam esse ad cælum, quam per tot errores Prouinciarum, & Philosophorum frustra tot annis indagasset; præter omnem tunc suam expectationem, inuenisset; & gratulabatur quidem sibi tantum boni profusione lacrimarum vberissima & iucunda nisi vehemens illas asperasset dolor, quod vitæ annis sexaginta in omni traductis opinionum prauitate, senex ægri id esset assecutus, quod semper à puero spectarat. Quare illo dolore exstimulabat sese ad inanes tot annos, paucorum qui restabant vsu strenuo compensandos. Fuit illi non plures quam octo, quibus totis vitæ in aliorum salutem actuosæ, & in-perficiendi sui curam contemplatiuæ, opposita studia ita copulauit vt in vtriusque emereret. Nullus ipsi nisi de diuinis, & æternis sermo, domi, foris; rogatus, importunus; domesticam, in circulis; vbiq; demum ad beatitatem miseris vocare, ducem iis ad illam se fidum præbere, præite illis ad Patres viam, à quibus doctrinæ instructu necessario exculti tingerentur. Hæc autem hominem à contemplatione ecclestium, ad eò nequaquam abstrahebant, vt potius ad illam acuerent, inceditandi sub serum quotidie ab nostris petebat capita, infumebatque illis bonam noctium partem, ea diuini spiritus affluentia & animi ardore, vt inde corpus ignesceret, tremere, in suspiria, clamores, copiam lacrimarum deficeret. Sequebatur sui acerrima diuerberatio, alique afflictationes, quas ætate neglecta moderabatur vegeta, & feruens pletas. Annam attigerat octauum à sexagesimo, cum in somnis moneretur de profectioe in vitam quam tot annis, & votis desiderauerat; vnum accersit ex Patribus narratque obiectum sibi visum, ex quo affirmabat dies sibi restare paucissimos quos in morte accuratius paranda, & ignitis cum Deo colloquiis occupauit. Postremò aduertens septem idololatriæ amicis lectulum, voce vt potuit viribusque collectis, admonuit ne velent in certum exitium, & mortem, vitam suam æternam dare præcipitem, dum ipse viam secutus veritatis, vitæ sempiternæ foribus confidenter adstabat; quas breui post, piè ac placidè moriens iniuit. Post hunc annis duobus, hoc est 1626. Ondelinus Andreas Nuocmani in patria, sanctè vltimum diem clausit, nobilissimus inter Mandarinos; inter alumnos exquisitæ virtutis, maximè Buzomio carus, vnum lubet referre tantummodo, ex quo difficillimo, arduo, & perplexo, reliqua æstimetur herois Neophyti mensura. Solent die quot annis stato suburbanum in campum Patres familias convenire ad instaurandum Regi, suæ fidei sacramentum, confirmandumque messiam Quaram nonnulla penstatione. Ad sunt è pagis, S. l. l.

& oppidis, Nuocmano Metropoli subiectis ingenti numero alij; stant in medio inter lumina, & sufficit idola in aris frequentibus, ad quae tributum deponitur; digesti utrimque militum ordines, nobilitatis flos, & Mandarinorum Senatus amplissimus; ex quo lectus ab Rege, ipsumque referens tributo admittendo praestit, pompaeque Regia ex palatio suo in campum procedit. Delatum sibi ab Rege Andreas tanti muneris honorem non prius admittit, quam ex Buzomio intelligeret modum sic administrandi commissa obsequia, ne cultum probaret idolorum. Verum illa se ratus nimium arctari moderatione, à Buzomio expressit, festo illi Deorum sacrilego ita operam dare, ut in eorum caederet dedecus, & triumphum Christianitatis. Praemissa igitur ex palatio suo pompa ciuilibus, aulicis, & militaris comitatus; cum insignibus sui Magistratus, & subsequenter deinceps solenni ornatu Mandarinis; ipse demum in equo superbe phalerato, cultu Regio procelsum, dextra crucem attollens, eamque proclui capite, & oculis adorans. Anteibat equo iuuenis Christianus cultu pulcherrimo, tabulam praeferebat Christi Redemptoris, cui pone pendente umbellam pretiosam sustinebat honorarius ephēbus. Hoc ille apparatu, inter organorum, & tympanorum cantus per totam Nuocmanum in locum labiit, admittendo tributo solennem. Illic iubet erigi altare ad hoc praedem paratum, crucem medio in altari cum Christi effigie locati, odores & lumina liberaliter incendi; tū equo exscendens cum humi pronus ea adorasset, conuersus ad multitudinem late circumfusam, cum se honorem, quo vno digna erant simulachris habere professus est, nempe tergo auerso contemptum praeterire, quando illa non possit confringere, vel quod tales deceret potius figuras demonum, ipse abolere: alium non esse praeter Christianorum Deum, illum à se coli & adorari vnum, & (quo dicta conclusit) sibi prius caput reuulsum iri ex humeris, quam ut alteri Deo illud inflecteret. Inde ore semper in Christi altare reuerenter obuerso, tributa excepit, & quo ventur, splendore & ordine in urbem recessit. Sed erant ad Regem perferenda longo regni pāne totius, hoc est quinque Prouinciarum tractu, quod ille iter ita instituit ut esset quoque perpetuus religionis verae triumphus. Nauem enim tributa portantem, pro augustissima & auspiciatissima tutela, regebat simul decorabaturque Iesu nomen, in elegantibus vexillis auro radiatum, quod cum voluptate, Carcerum ab regni Principe, Sinoæ in aula ipsomet à Rege, spectatum, laudatum, celebratumque est, & gradu Magistratus eminentiori Ondelino Andreae repensum.

Sed de Cocincina scribi gratius nihil potest, quam quae anni huius vigesimi sexti, exitum coronauit, expeditio nostrorum in Tunchinum, ea iam tū suscepta faustitate, usque deinceps aucta profectibus, ut facilius nobis Tunchinenses mille ad Christum perductos, anni singuli numerent, quam Cocincinenses centum. Ea propter si decuplo grauius

& ærumnosius, & aduersantium maiori obstinatione (qua mente Deus scit) sudatum à nobis eo in regno foret, iuaret nihilo secius dicere, fuisse tanti; cum illic postremis his annis Christianorum trecenta plus millia censeamus Ecclesiæ sanctæ incrementum haud sanè ignobile de S. Ignacij prognatum voto, & spiritu, suorum post Deum urgente conatus ad amplificandos eius fines; cuius operæ fructus, aut beneficentiæ potius diuinæ, nouum identidem Pastori summo, aliquem offerunt Christianorum gregem, in desertis renatum Orientalis idololatriæ. Fuerunt eiusmodi (de quibus hætenus) Iapones, Sinæ, Cocincinenses, & nunc Tonchinenses, quos partem huius historiæ facit tributio conditio Sinis obnoxia. Ac doleo quidem, præter laboriosâ fundamenta, & constabilitam harum Ecclesiarum firmitatem, cogi alia filere quæ plus gloriæ habent ærumnarum minùs & periculorum, vt quæ ab anno æui huius quadragesimo gesta sunt, sed hunc mihi consultò scribendi limitem præfixi cum anno Societatis nostræ seculari.

Regnorum vicinitas inter se consinium Macaenses nostros in eam mentem induxerat, vt opinarentur Tunchini Regem facillè passurum, quod Sinæ, & Cocincinenses ferebant deinceps non grauatè, vt inoneraria Macaensi quæ portus eius frequentabat, ex Patribus aliquis mercatoribus adesset; qui Regis sensim captata gratia, & solerti studio popularitatis, sedem illic sibi; sociis aliquot subindè aditum impetraret; eamque postremò Euangelici præconij libertatem, quæ pulchrè incepta suo in ortu non perderet. Hinc & Regni florentis ad Ecclesiâ accessum magnoperè expectandum, & paratum fore nouum illac nostris in Sinas ingressum, si Quanceensis (in dies arctior) penitus intercluderetur. Probauit consilium Hieronymus Rodriguez, Inspectorum Macai tunc agens, & Vectariæ Lusitanæ ex eo emporio Tunchinum soluenti, Iulianum Baldinotium imposuit, exploraturum dumtaxat Regis in nostros animum; & populi genium erga religionem Christianam; ac Lusitanos quidem supra quam optari poterat, Rex humanissimè accepit; donis dona rependit; amplam iis attribuit domum, quam ædificari iussit libera circum in area vt essent cum mercibus ab incendio tutiores. Cui obnoxia ferè est ædium omnium lignea materiatio. Ad hæc milites dedit qui diurnis æquè vt nocturnis excubiis, fures ab iis defenderent, assuetos conditò, ignem domibus subdere, opisque ferendæ specie illas expilare. Suo quoque Regem veneratus est Baldinotius peculiari dono, quod religiosam deferentis non dedecret manum. Et quamuis non alio quam Societatis, humili habitu adstaret; Lusitani, Præfectus maxime vt in similibus, superbo, & splendido, animaduertens Rex Præfecto ab iis inuisitata exhiberi obsequia, & Baldinotio Præfectum demissiora etiam deferre, verecundanti licet, & (contra quod solenne Bonziis) quam agrè illatam modestè ferenti; virum magnum putauit, & in religione sua sanctum; optassètque libenter de animi rebus dicentem audire, si linguam Tunchinensem im-

S. f. f. 2.

15.
Tunchin-
expeditio.